

Δημοσθένης, *Περὶ τῆς εἰρήνης*

Στον λόγο του αυτό, ο Δημοσθένης τίθεται υπέρ της διατήρησης της λεγόμενης «Ειρήνης του Φιλοκράτη» του 346 π.Χ., η οποία τερμάτισε τον τρίτο Ιερό πόλεμο (355–346 π.Χ.) καθιστώντας Αθήνα και Μακεδονία συμμάχους. Η ειρήνη αυτή ήταν, βεβαίως, επώδυνη για την Αθήνα, η οποία αναγκάστηκε να θυσιάσει για τη σύναψή της τους συμμάχους της Φωκείς, που αποπέμφθηκαν από το αμφικτυονικό συνέδριο, στο οποίο έγινε μέλος ο Φίλιππος Β΄ της Μακεδονίας. Η Αθήνα βρισκόταν σε πολιτική απομόνωση, ενώ ο Φίλιππος είχε κατορθώσει να εισέλθει και θεσμικά πλέον στα πράγματα της κεντρικής Ελλάδας. Εντούτοις, οι Αθηναίοι δεν αναγνώρισαν στον Φίλιππο την αμφικτυονική ιδιότητα, πράγμα που δημιούργησε νέα κρίση στις σχέσεις των δύο κρατών, αφού ο Μακεδόνας μονάρχης ζήτησε εξηγήσεις για τη στάση τους αυτή. Το κλίμα στην Αθήνα οξύνθηκε εναντίον του Φιλίππου και φάνηκε να ευνοεί την προοπτική ενός νέου πολέμου εναντίον της Μακεδονίας. Σε αυτό το κρίσιμο πολιτικά σημείο, ο Δημοσθένης θεώρησε υποχρέωσή του, μολονότι και ο ίδιος υπήρξε ανέκαθεν υπέρμαχος μιας πολιτικής και στρατιωτικής αντιπαράθεσης με τον Φίλιππο, να αναμιχθεί στη δημόσια συζήτηση επιχειρηματολογώντας με πάθος υπέρ της ανάγκης διατήρησης της ειρήνης. Ο ρήτορας πίστευε ότι ένας νέος πόλεμος με τον Φίλιππο τη δεδομένη στιγμή θα ήταν καταστρεπτικός για την πόλη του.

Δημοσθένης, *Περὶ τῆς εἰρήνης 1–25*

Το σύνολο του λόγου

Ὅρῶ μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα πολλὴν δυσκολίαν ἔχοντα καὶ ταραχὴν οὐ μόνον τῷ πολλὰ προεῖσθαι καὶ μηδὲν εἶναι προὔργου περὶ αὐτῶν εὐ λέγειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὑπολοίπων κατὰ ταῦτα μηδὲ καθ' ἓν τὸ συμφέρον πάντας ἠγεῖσθαι, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὡδί, τοῖς δ' ἑτέρως δοκεῖν.² δυσκόλου δ' ὄντος φύσει καὶ χαλεποῦ τοῦ βουλευέσθαι, ἔτι πολλῷ χαλεπώτερον ὑμεῖς αὐτὸ πεποιήκατ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῷ βουλευέσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὃν οἶδ' ἐγώ, τὸν μὲν οἷς ἂν ἀμάρτητ' ἐπιτιμῶντα εὐδοκίμειν καὶ δοκεῖν εὐ λέγειν, τὰ δὲ πράγμα-

τα καὶ περὶ ὧν βουλευέσθ' ἐκφεύγειν ὑμᾶς. ³ οὐ μὴν ἀλλὰ καί-
περ τούτων οὕτως ἐχόντων οἶομαι καὶ πεπεικῶς ἑμαυτὸν ἀνέ-
στηκα, ἂν ἐθελήσητε τοῦ θορυβεῖν καὶ φιλονικεῖν ἀποστάντες
ἀκούειν, ὡς ὑπὲρ πόλεως βουλευομένοις καὶ τηλικούτων πραγ-
μάτων προσήκει, ἔξειν καὶ λέγειν καὶ συμβουλεύειν δι' ὧν καὶ
τὰ παρόντ' ἔσται βελτίω καὶ τὰ προειμένα σωθήσεται. ⁴ ἀκριβῶς
δ' εἰδῶς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ λέγειν περὶ ὧν αὐτὸς εἶπέ τις
καὶ περὶ αὐτοῦ παρ' ὑμῖν αἰεὶ τῶν πάνυ λυσιτελοῦντων τοῖς τολ-
μῶσιν ὄν, οὕτως ἡγοῦμαι φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς ὥστε ἀνάγκην
οὔσαν ὁρῶν ὅμως ἀποκνῶ. νομίζω δ' ἄμεινον ἂν ὑμᾶς περὶ ὧν
νῦν ἐρῶ κρίναι, μικρὰ τῶν πρότερόν ποτε ῥηθέντων ὑπ' ἐμοῦ
μνημονεύσαντες. ⁵ ἐγὼ γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν,
ἠνίκ' ἔπειθόν τινες ὑμᾶς, τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμάτων ταραττομέ-
νων, βοηθεῖν Πλουτάρχῳ καὶ πόλεμον ἄδοξον καὶ δαπανηρὸν
ἄρασθαι, πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντεῖπον, καὶ μόνον οὐ
διεσπᾶσθην ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασιν πολλὰ καὶ μεγάλ'
ὑμᾶς ἀμαρτάνειν πεισάντων· καὶ χρόνου βραχέος διελθόντος,
μετὰ τοῦ προσοφλεῖν αἰσχύνην καὶ παθεῖν οἷα τῶν ὄντων
ἀνθρώπων οὐδένες πώποτε πεπόνθασ' ὑπὸ τούτων οἷς ἐβοήθη-
σαν, πάντες ὑμεῖς ἔγνωτε τήν τε τῶν τότε ταῦτα πεισάντων κα-
κίαν καὶ τὰ βέλτιστ' εἰρηκότ' ἐμέ. ⁶ πάλιν τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, κατιδὼν Νεοπόλεμον τὸν ὑποκριτὴν τῷ μὲν τῆς τέχνης
προσχῆματι τυγχάνοντ' ἀδείας, κακὰ δ' ἐργαζόμενον τὰ μέγι-
στα τὴν πόλιν καὶ τὰ παρ' ὑμῶν διοικούντα Φιλίππῳ καὶ προτα-
νεύοντα, παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς, οὐδεμιᾶς ἰδίας οὔτ' ἐχθρας
οὔτε συκοφαντίας ἔνεκα, ὡς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτ' ἐργῶν γέγονεν
δῆλον. ⁷ καὶ οὐκέτ' ἐν τούτοις αἰτιάσομαι τοὺς ὑπὲρ Νεοπολέ-
μου λέγοντας (οὐδὲ εἰς γὰρ ἦν), ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς· εἰ γὰρ ἐν
Διονύσου τραγωδοῦς ἐθεᾶσθε, ἀλλὰ μὴ περὶ σωτηρίας καὶ κοι-
νῶν πραγμάτων ἦν ὁ λόγος, οὐκ ἂν οὕτως οὔτ' ἐκείνου πρὸς
χάριν οὔτ' ἐμοῦ πρὸς ἀπέχθειαν ἠκούσατε. ⁸ καίτοι τοῦτό γ'
ὑμᾶς οἶμαι νῦν ἅπαντας ἠσθήσθαι, ὅτι τὴν τότε ἄφιξιν εἰς τοὺς
πολεμίους ποιησάμενος ὑπὲρ τοῦ τάκει χρήματ' ὀφειλόμεν', ὡς
ἔφη, κομίσας δεῦρο λητουργεῖν, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πλείστῳ
χρησάμενος, ὡς δεινὸν εἶ τις ἐγκαλεῖ τοῖς ἐκείθεν ἐνθάδε τὰς
εὐπορίας ἄγουσιν, ἐπειδὴ διὰ τὴν εἰρήνην ἀδείας ἔτυχεν, ἦν
ἐνθάδ' ἐκέκτητ' οὐσίαν φανεράν, ταύτην ἐξαργυρίσας πρὸς
ἐκείνον ἀπάγων οἴχεται. ⁹ δύο μὲν δὴ ταῦθ' ὧν προεῖπον ἐγὼ
μαρτυρεῖ τοῖς γεγενημένοις λόγοις ὀρθῶς καὶ δικαίως, οἷά περ
ἦν, ἀποφανθένθ' ὑπ' ἐμοῦ· τὸ τρίτον δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
(καὶ μόνον ἐν τούτ' εἰπὼν ἔτι καὶ δὴ περὶ ὧν παρελήλυθ' ἐρῶ,) ἠνίκα τοὺς ὅρκους τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ἀπειληφότες ἠκομεν οἱ

πρέσβεις, ¹⁰ τότε Θεσπιάς τινων και Πλαταιάς υπισχυομένων οικισθήσεσθαι, και τους μεν Φωκέας τον Φίλιππον, αν γενηται κύριος, σώσειν, την δε Θηβαίων πόλιν διοικειν, και τον Ωρωπόν υμιν υπάρξειν, και την Εύβοιαν αντ' Αμφιπόλεως αποδοθήσεσθαι, και τοιαύτας ελπίδας και φενακισμούς, οίς υπαχθέντες υμεις ουτε συμφόρως ουτ' ίσως καλώς προείσθε Φωκέας, ουδεν τούτων ουτ' εξαπατήσας ουτε σιγήσας εγω φανήσομαι, αλλά προειπων υμιν, ως οιδ' ότι μνημονεύετε, ότι ταυτ' ουτ' οίδα ουτε προσδοκω, νομιζω δε τον λέγοντα ληρειν. ¹¹ Ταυτα τοίνυν άπανθ', όσα φαίνομαι βέλτιον των άλλων προσορων, ουδ' εις μίαν, ω άνδρες Αθηναίοι, ουτε δεινότητ' ουτ' άλαζονείαν έπανοίσω, ουδε προσποιήσομαι δι' ουδεν άλλο γιννώσκειν και προαισθάνεσθαι πλην δι' αν υμιν ειπω, δυο· εν μεν, ω άνδρες Αθηναίοι, δι' ευτυχίαν, ην συμπάσης εγω της εν ανθρώποις ούσης δεινότητος και σοφίας ορώ κρατούσαν. ¹² έτερον δε, προικα τα πράγματα κρίνω και λογίζομαι, και ουδεν λήμι' αν ουδεις έχοι προς οίς εγω πεπολίτευμαι και λέγω δείξει προσσηρημένον. ορθόν ουν, ό τι αν ποτ' απ' αυτών υπάρχη των πραγμάτων, το συμφέρον φαίνεται μοι. όταν δ' επί θάτερο' ώσπερ εις τρυτάνην αργύριον προσενέγκης, οίχεται φέρον και καθείκνωκε τον λογισμόν εφ' αυτό, και ουκ αν έτ' ορθώς ουδ' υγιώς ό τουτο ποιήσας περι ουδενός λογίσαίτο. ¹³ Έν μεν ουν έγωγε πρώτον υπάρχειν φημι δειν, όπως, είτε συμμάχους είτε σύνταξιν ειτ' άλλο τι βούλεται τις κατασκευάζειν τη πόλει, την υπάρχουσαν ειρήνην μη λύων τουτο ποιήσει, ουκ ως θαυμαστήν ουδ' ως αξίαν ούσαν υμων· άλλ' όποια τίς ποτ' εστιν αυτη, μη γενέσθαι μάλλον είχε τοίς πράγμασι καιρόν η γεγενημένη νυν δι' ημάς λυθήναι· πολλά γάρ προείμεθα, ων υπαρχόντων τότ' αν η νυν ασφαλέστερος και ράων ην ημιν ό πόλεμος. ¹⁴ δεύτερον δ', όταν όπως μη προαξόμεθ', ω άνδρες Αθηναίοι, τους συνεληλυθότας τουτους και φάσκοντας Αμφικτύονας νυν είναι εις ανάγκην και πρόφασιν κοινου πολέμου προς ημάς. εγω γάρ, ει γενοιθ' ημιν προς Φίλιππον páλιν πόλεμος δι' Αμφίπολιν η τι τοιούτον εγκλημ' ιδιον, ου μη μετέχουσι Θετταλοί μηδ' Αργείοι μηδε Θηβαίοι, ουκ αν ημιν οιομαι τουτων ουδένας πολεμήσαι, ¹⁵ και πάντων ηκιστα (και μοι μη θορυβήση μηδεις πριν ακούσαι) Θηβαίους, ουκ ως ηδέως έχουσιν ημιν, ουδ' ως ουκ αν χαρίζοντο Φιλίππω, άλλ' ίσασιν ακριβώς, ει και πανν φησί τις αυτους αναισθήτους είναι, ότι, ει γενήσεται πόλεμος προς ημάς αυτοίς, τα μεν κακά πανθ' έξουσιν αυτοί, τοίς δ' αγαθοίς εφεδρεύων έτερος καθεδείται. ογκονν προσίντ' αν αυτους εις τουτο, μη κοινής της αρχής και της αιτίας ούσης του πολέμου. ¹⁶ ουδέ γ' ει páλιν προς τους Θη-

βαίους πολεμήσαμεν δι' Ὀρωπὸν ἢ τι τῶν ἰδίων, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς παθεῖν ἠγοῦμαι· καὶ γὰρ ἡμῖν κακείνοις τοὺς βοηθοῦντας ἂν οἶμαι, εἰς τὴν οἰκείαν εἴ τις ἐμβάλοι, βοηθεῖν, οὐ συνεπιστρατεύσειν οὐδετέροις. καὶ γὰρ αἱ συμμαχίαι τούτων ἔχουσι τὸν τρόπον, ὧν καὶ φροντίσειεν ἂν τις, καὶ τὸ πρᾶγμα φύσει τοιοῦτόν ἐστιν.¹⁷ οὐκ ἄχρη τῆς ἴσης ἕκαστός ἐστιν εὐνους οὔθ' ἡμῖν οὔτε Θηβαίοις, σὼς τ' εἶναι καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ σὼς μὲν εἶναι πάντες ἂν βούλοινθ' ἕνεχ' αὐτῶν, κρατήσαντας δὲ τοὺς ἑτέρους δεσπότας ὑπάρχειν αὐτῶν οὐδὲ εἰς. τί οὖν ἠγοῦμαι φοβερόν καὶ τί φυλάξασθαι δεῖν ἡμᾶς; μὴ κοινήν πρόφασιν καὶ κοινὸν ἔγκλημα ὃ μέλλον πόλεμος πρὸς ἅπαντας λάβη.¹⁸ εἰ γὰρ Ἀργεῖοι μὲν καὶ Μεσσήνιοι καὶ Μεγαλοπολίται καὶ τινες τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων, ὅσοι ταῦτά τούτοις φρονοῦσι, διὰ τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ἐπικηρουκείαν ἐχθρῶς σχήσουσι καὶ τὸ δοκεῖν ἐκδέχεσθαι τι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων, Θηβαῖοι δ' ἔχουσι μὲν, ὡς λέγουσιν, ἀπεχθῶς, ἔτι δ' ἐχθροτέρως σχήσουσιν, ὅτι τοὺς παρ' ἐκείνων φεύγοντας σφύζομεν καὶ πάντα τρόπον τὴν δυσμένειαν ἐνδεικνύμεθ' αὐτοῖς,¹⁹ Θετταλοὶ δ', ὅτι τοὺς Φωκέων φυγάδας σφύζομεν, Φίλιππος δ', ὅτι κωλύομεν αὐτὸν κοινωνεῖν τῆς ἀμφικτυονίας, φοβοῦμαι μὴ πάντες περὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὀργιζόμενος κοινὸν ἐφ' ἡμᾶς ἀγάγῃ τὸν πόλεμον, τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων δόγματα προστησάμενοι, εἴτ' ἐπισπασθῶσιν ἕκαστοι πέρα τοῦ συμφέροντος ἑαυτοῖς [ἡμῖν πολεμήσαι], ὡσπερ καὶ περὶ Φωκέας.²⁰ ἴστε γὰρ δήπου τοῦθ' ὅτι νῦν Θηβαῖοι καὶ Φίλιππος καὶ Θετταλοὶ, οὐχὶ ταῦθ' ἕκαστοι μάλιστ' ἐσπουδακότες, ταῦτά πάντες ἐπραξαν· οἷον Θηβαῖοι τὸν μὲν Φίλιππον παρελθεῖν καὶ λαβεῖν τὰς παρόδους οὐκ ἐδύναντο κωλύσαι, οὐδέ γε τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ὑστατον ἐλθόντα τὴν δόξαν ἔχειν.²¹ νυνὶ γὰρ Θηβαίοις πρὸς μὲν τὸ τὴν χώραν κεκομίσθαι πέπρακται τι, πρὸς δὲ τιμὴν καὶ δόξαν αἰσχιστά· εἰ γὰρ μὴ παρήλθε Φίλιππος, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς κέρδος εἶναι. ταῦτα δ' οὐκ ἐβούλοντο, ἀλλὰ τῷ τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν λαβεῖν ἐπιθυμεῖν, μὴ δύνασθαι δέ, πάντα ταῦθ' ὑπέμειναν.²² Φίλιππον τοίνυν τινὲς μὲν δήπου τολμῶσι λέγειν ὡς οὐδ' ἐβούλετο Θηβαίοις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν παραδοῦναι, ἀλλ' ἠναγκάσθη· ἐγὼ δὲ τούτοις μὲν ἐροῦσθαι λέγω, ἐκεῖνο δ' οἶδ', ὅτι οὐ μᾶλλον γε ταῦτ' ἐμελ' αὐτῷ ἢ τὰς παρόδους λαβεῖν ἐβούλετο καὶ τὴν δόξαν τοῦ πολέμου τοῦ δοκεῖν δι' αὐτὸν κρίσιν εἰληφέναι, καὶ τὰ Πύθια θεῖναι δι' αὐτοῦ, καὶ ταῦτ' ἦν ὧν μάλιστ' ἐγλίχετο.²³ Θετταλοὶ δὲ γ' οὐδέτερον ἐβούλοντο τούτων, οὔτε Θηβαίους οὔτε τὸν Φίλιππον μέγαν γίνεσθαι (ταῦτα γὰρ πάντ' ἐφ' ἑαυτοὺς ἠγοῦντο), τῆς πνυλαίας δ' ἐπεθύμουν καὶ τῶν ἐν

Δελφοίς, πλεονεκτημάτων δυοῖν, κύριοι γενέσθαι· τῷ δὲ τούτων γλίχεσθαι τάδε συγκατέπραξαν. τῶν τοίνυν ιδίων ἔνεχ' εὐρήσεθ' ἕκαστον πολλὰ προηγμένον ὧν οὐδὲν ἐβούλετο πράξει. τοῦτο μέντοι, τοῦτ' ἔστιν φυλακτέον ἡμῖν.²⁴ Τὰ κελευόμεν' ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν ταῦτα φοβουμένους; καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις; πολλοῦ γε καὶ δέω. ἀλλ' ὡς οὔτε πράξομεν οὐδὲν ἀνάξιον ἡμῶν αὐτῶν οὔτ' ἔσται πόλεμος, νοῦν δὲ δόξομεν πᾶσιν ἔχειν καὶ τὰ δίκαια λέγειν, τοῦτ' οἶμαι δεῖν ποιεῖν. πρὸς δὲ τοὺς θρασέως ὀτιοῦν οἰομένους ὑπομείναι δεῖν καὶ μὴ προορωμένους τὸν πόλεμον, ἐκεῖνα βούλομαι λογίσασθαι. ἡμεῖς Θηβαίους ἐῶμεν ἔχειν Ὠρωπόν· καὶ εἴ τις ἔροιθ' ἡμᾶς, κελεύσας εἰπεῖν τάληθῆ, διὰ τί; ἵνα μὴ πολεμῶμεν, φαίμεν ἄν.²⁵ καὶ Φιλίππῳ νυνὶ κατὰ τὰς συνθήκας Ἀμφιπόλεως παρακεχωρήκαμεν, καὶ Καρδιανούς ἐῶμεν ἔξω Χερρονησιτῶν τῶν ἄλλων τετάχθαι, καὶ τὸν Κᾶρα τὰς νήσους καταλαμβάνειν, Χίον καὶ Κῶν καὶ Ῥόδον, καὶ Βυζαντίους κατάγειν τὰ πλοῖα, δῆλον ὅτι τὴν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἡσυχίαν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι νομίζοντες ἢ τὸ προσκρούειν καὶ φιλονικεῖν περὶ τούτων. οὐκοῦν εὐήθες καὶ κομιδῆ σχέτλιον, πρὸς ἕκαστους καθ' ἓν' οὔτω προσενηνεγμένους περὶ τῶν οἰκείων καὶ ἀναγκαιοτάτων, πρὸς πάντα περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιάς νυνὶ πολεμήσαι.

Συντακτικές παρατηρήσεις:

- 1 ἔχοντα: Κατηγορηματική μετοχή (το ὄρω εἶναι ρῆμα αἰσθησης).
- 2 χρῆσθαι: Τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρήματος εἰώθασι.
- 2 τῷ βουλεύεσθαι: Αντικείμενο σε δοτική πτώση του απαρεμφάτου χρῆσθαι.
- 5 Πλουτάρχω: Αντικείμενο σε πτώση δοτική του απαρεμφάτου βοηθεῖν.
- 9 και 12 ὀρθῶς: Επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου.
- 9 περὶ τῆς εἰρήνης: Εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς.
- 10 ἐξαπατήσας – σιγήσας: Κατηγορηματικές μετοχές ἀπὸ το ρῆμα φανήσομαι.
- 24 Ὠρωπόν: Αντικείμενο του απαρεμφάτου ἔχειν.
- 25 τὰ πλοῖα: Αντικείμενο του απαρεμφάτου κατάγειν.